

Den Europeiska Kommissionens skydd av den kinesiska skarven *Phalacrocorax carbo sinensis* Blumenbach 1798, en katastrof för fiskfaunan, ett fiasko för fågelskyddet och en miljöpolitisk skandal

Den europeiska skarvfrågan är en mycket komplicerad, kontroversiell och mytomspunnen miljöpolitisk fråga i gränsområdet mellan natur och kultur och mellan bevarande- och invasionsbiologi.

Två olika skarvar

Redan 1979 konstaterade kommissionen helt korrekt att det som i Europa i dagligt tal kallas ”storskarv” är två olika fåglar, den storvuxna nordatlantiska storskarven *Phalacrocorax carbo carbo* Linné 1758 (*carbo*) samt den avsevärt mindre kinesiska skarven (syn.mellanskarv) *Phalacrocorax carbo sinensis* Blumenbach 1798 (*sinensis*). För närvarande är rangen hos dessa två taxa den av underart/geografisk ras. Kommissionens beslut att i *Rådets direktiv 79/409/EEG* (fågeldirektivet) av den 2 april 1979 om bevarande av vilda fåglar i ”Bilaga 1 – arter av särskilt stort bevarandeintresse” föra upp ”*Phalacrocorax carbo sinensis* | *Skarv(kontinental race)*” var däremot felaktigt och saknar vetenskaplig grund.

En formidabel expansion

När beslutet fattades år 1979 fanns endast något tusental *sinensis* fördelade på några få kolonier utspridda över Europa, i Sverige, Polen och Tyskland samt med ett kärnområde i Holland/Danmark. Den följande explosionsartade ökningen av antalet individer och nyetableringar av kolonier i allt fler europeiska länder föranledde kommissionen att 1997 ta bort *sinensis* från bilaga 1 med dokumentet *Commission modifies the “Birds” Directive with respect to the Great Cormorant*. Åtgärden sågs av kommissionen som en stor framgång för fågeldirektivet och fågelskyddet men saknade betydelse för den fortsatta expansionen då antalet *sinensis* i Europa hösten 2010 uppskattades till närmare 2 miljoner.

Ett fiasko för fågelskyddet

Kommissionen är inte ensam om ett ovetenskapligt förhållningssätt till *sinensis*. Även den ideella fågelskyddsorganisationen BirdLife Europe ser ”storskarvens” d.v.s. *sinensis* expansion som en stor framgång för sitt fågelskydds- och lobbyarbete när det paradoxalt nog är precis tvärtom, ett fiasko som underminerar organisationens roll som viktig aktör för ett vetenskapligt baserat fågelskydd. I Sverige har lobbyarbetet varit så framgångsrikt att Naturvårdsverket gav fågelskyddssekreteraren i BirdLife Sweden (SOF) i uppdrag 2002 och 2010 att utforma s.k. nationella ”förvaltningsplaner för skarv”, vilket är förödande för trovärdigheten för såväl myndigheten som för BirdLife Sweden.

Myter eller vetenskap

Runt om i Europa går skarvdebattens vågor höga och en mängd uppfattningar florerar i diskussionsfora och media. I Tyskland har debatten varit särskilt het, vilket föranledde BirdLife Tyskland (NABU/LBV) att utse ”*Der Kormoran*” till årets fågel 2010. För att ge tyngd åt kampanjen publicerade tidskriften *Der Falke* en specialutgåva *Der Kormoran, Schutz*

für einen Fischräuber (57/2010), där en lång rad välmeriterade företrädare för den tyska fågelforskningen en gång för alla skulle vederlägga några av de i deras tycke falska teser som florerar kring ”skarven”, men lyckas istället med bravaden att själva underblåsa direkt felaktiga myter. Att det är *sinensis* som avses med ”*Der Kormoran*” får anses vara underförstått då alla observationer av *carbo* i Tyskland numera uppmanas bli rapporterade till den tyska raritetskommittén.

Två av teserna, som i sammanfattning lyder ”*Der Kormoranbestand in Deutschland, und in Europa, stiegt immer weiter an*”, kan alla fågel- och fiskintresserade som tillbringat tid vid Europas vatten med egna ögon konstatera stämma. Även om metadata tydligt pekar på stora metodologiska svårigheter att säkert fastställa antalet *sinensis* och de uppgifter som redovisas från olika håll är osäkra uppskattningar råder ingen tvekan om att ökningen är enorm. Lokala temporära tillbakagångar orsakade av populationsbegränsande faktorer, som en lokalt utarmad fisktillgång eller häckningsmiljö, samt besvärliga övervintringsvillkor vissa år, kan givetvis innebära betydande ungfågeldödlighet och att kolonier försvinner. Även medlemstaternas olika tolkning av EU:s regelverk har resulterat i åtgärder, som oljering av ägg och jakt på häcknings och övervintringslokalerna. Åtgärder som haft viss effekt lokalt, men varit av begränsad betydelse för den sammanlagda populationstillväxten i Europa.

Även tesen ”*Der Kormoran hat keine natürliche Feinde*” är korrekt då det, med ett undantag, saknas sådana i den europeiska naturen. Otivelaktigt dödar näringsopportunisterna och kleptoparasiterna som havsörn åtskilliga *sinensis*, men det saknar större betydelse för populationens tillväxt. På allvar framhålls andra invasiva djur som viktiga populationsreglerande predatorer på *sinensis* ägg och ungar, exempelvis den nordamerikanska tvättbjörnen. Ironiskt nog framhålls även *sinensis* enda naturliga predator på europeisk mark, nämligen den koreanska mårdhunden. *Sinensis* har en imponerande förökningspotential, och kan bli långlivad (över 20 år) samt lägga upp till 6 ägg (vanligen 3-4). Trots att häckning vanligen sker först vid 3 års ålder talar de biologiska förutsättningarna således entydigt för att antalet *sinensis* i Europa kommer att fortsätta öka kraftigt om inga åtgärder vidtas.

En katastrof för fiskfaunan

Tesen ”*Der Kormoran ist für den Rückgang von Fischen verantwortlich*” stöds av allt fler studier vilka pekar ut *sinensis* som den enskilt viktigaste mortalitetsfaktorn för en lång rad lokala fiskpopulationer. Detta trots att beräkningarna oftast är baserade på den direkta konsumtionen av fisk, vilken endast utgör en bråkdel av den totala dödligheten *sinensis* orsakar. Redan 1979 hade *sinensis* betydande effekter på fiskfaunan i anslutning till häckningskolonier och övervintringslokaler. Med den fortsatta expansionen har allt fler lokala fiskpopulationer drabbats hårt av det ökade predationstrycket. Inledningsvis noterades skador främst på fisket intressanta limniska arter som abborre, gädda och gös, men senare även för marina arter som torsk och migratoriska arter som ål samt lax och öring. Särskilt akut är hotet mot vissa rödlistade arter som näsling (*Chondrostoma nasus*) och harr, vilka riskerar att utrotas med stora genetiska förluster som resultat. Med flera miljoner *sinensis* fiskande i europeiska vatten pågår en katastrof för den europeiska fiskfaunan, något som går stick i stäv med *Rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000* (vattendirektivet) och borde engagera alla

Europas miljövännar, bevarandebiologer och genetiker och inte bara vara en angelägenhet för förtvivlade fiskvårdare.

Den kanske mest kontroversiella tesen ”*Der Kormoran ist kein einheimischer Vogel*” avfärdas bestämt av professor Kinzelbach, en av de främsta kännarna av den historiska fågelfaunan i Europa. I *Nomenklatur und Geschichte: Der Kormoran in Mitteleuropa* utvecklar Kinzelbach argumenten i en artikel från 1999 med titeln *Kormoran im Binnenlands Mitteleuropas: Eingeschleppt... (Der Falke 46)* som kraftfullt tillbakavisar misstankarna som framförts från flera håll att *sinensis* skulle vara en till Europa införd fågel utan historisk hemvist här. Inledningsvis lyckas Kinzelbach hålla isär *carbo* och *sinensis*, men blandar snart ihop de två taxa och hävdar bestämt att fynden av subfossil i Europa utgörs av *sinensis*, trots att endast *carbo* med säkerhet påvisats. Äldre historiska uppgifter om ”skarvar”, exempelvis från Hildegard av Bingen (1100-talet), kejsar Fredrik II (1200-talet), och Conrad Gessner (1500-talet) utgör enligt Kinzelbach otvetydiga belegg för *sinensis*. Detta trots att de enklare kan förklaras med iakttagelser av den sedan den senaste istiden i Europa naturligt förekommande *carbo*. En fågel som tidigare häckade längs större delen av Europas kuster, i Medelhavet och i Östersjön och i alla tider och särskilt under vintrarna gjort tillfälliga besök långt in i inlandet. Inte heller de av Kinzelbach redovisade uppgifterna om trädhäckning, både *sinensis* och *carbo* är fakultativa trädhäckare, eller etymologi ger stöd för påståendet att *sinensis* har en lång europeisk historia.

Skriften *Der Kormoran, Schutz für einen Fischräuber?* kommer med säkerhet bli föremål för vetenskapshistoriska studier och illustrerar risken, att förblindad av fågelkärlek inte se det uppenbara och blanda ihop tro och känslor med vetenskap. Att trots tillgång till all världens vetenskapliga litteratur inte förmå ställa de relevanta frågorna. Att falla ner i den typologiska fällan och förlita sig på enstaka *fundamenta divisionis* istället för en metodisk analys baserad på en kritisk granskning av alla tillgängliga biologiska och historiska uppgifter. Att åsidosätta ett av fundamenten för den vetenskapliga biologin, den korrekta identifieringen av den organism som studeras, och alternerande använda allmänna beteckningar som ”skarv” eller ”storskarv” istället för att konsekvent och tydligt hålla isär de relevanta taxa, *carbo* och *sinensis*. En underlåtenhet som, med några få undantag, är genomgående i den långa rad av arbeten som publicerats i ämnet under de senaste 30 åren och därigenom gjort ”skarvfrågan” biologiskt obegriplig. Allt detta har, med eller utan avsikt, resulterat i något som bättre betecknas med begreppet desinformation.

En miljöpolitisk skandal

Det är dock den Europeiska Kommissionen som är ytterst ansvarig för de allvarliga ekologiska och ekonomiska skador *sinensis* tillfogar Europas natur, fiskvård och fiske, genom det felaktiga beslutet 1979. De ackumulerade kostnaderna torde uppgå till åtskilliga miljoner € och ökar för varje år. Även de genetiska och ekologiska riskerna för *carbo* samt risken att *sinensis* sprider parasiter, bakterier och virus i den europeiska faunan gör skarvfrågan alltför allvarlig för att reduceras till ett känsloladdat bråk mellan fågelvännar och fiskare.

Häpnadsväckande nog saknas *sinensis* på listan *100 of the worst' invasive aliens in Europe* som med buller och bång lanserades 2008 av kommissionens projekt *Delivering Alien*

Invasive Species In Europe (DAISIE). ***Sinensis*** borde där ha en given plats, högt över kanadagås, amerikansk kopparand och helig ibis när det gäller effekt på biodiversitet, ekonomi och hälsa. Märkligt nog saknas ***sinensis*** även i den *Strategi mot invasiva främmande arter* som kommissionen presenterade 2010.

För att åtgärda kommissionens misstag angående ***sinensis*** och minska riskerna för att upprepa liknande miljöpolitiska skandaler måste den Europeiska Kommissionen omedelbart:

- i enlighet med subsidiaritetsprincipen revidera EU:s regelverk så att de formella hindren undanröjs för medlemsstaterna att föra upp ***Phalacrocorax carbo sinensis*** Blumenbach 1798 på listan över djur som får jagas året runt och därmed möjliggöra utformningen av vetenskapligt och etiskt korrekta nationella åtgärdsplaner mot denna främmande invasiva fågel.
- genomföra en transparent revision av den process och det vetenskapliga underlaget till, samt av de biologiska och ekonomiska konsekvenserna av kommissionens felaktiga beslut 1979.

Christer Olburs 2011-03-01

En fågel- och fiskintresserad biolog samt författare till essän ”Den kinesiska skarven *Phalacrocorax carbo sinensis* Blumenbach 1798- en främmande fågel 2008-10-15”.